

Vadászat, vadgazdálkodás II.

Természetvédelmi mérnök szak
levelező tagozat, III. évfolyam
2007/08 tanév 2. félév

Apróvadfajok: madarak

Tematika

A hazai apróvadfajok jellemzése.

Ragadozógazdálkodás.

Apróvad gazdálkodás, apróvad tenyésztés.

Vadászati módok.

Vadbefogás.

Vadászkutyák.

Íjászat.

Solymászat.

Agarászat.

Vadgazdálkodási szempontú élőhely fejlesztés.

A vadászat-vadgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolata.

Irodalom:

Heltay István (szerk.): Vadásziskola, Hubertus Vadkereskedelmi Kft., Szekszárdi Nyomda Kf., Szekszárd, 2000

Faragó Sándor: Vadászati állattan, Mezőgazda kiadó, Budapest, 2002

Kőhalmy Tamás (szerk.): Vadászati enciklopédia, Mezőgazda kiadó, Budapest

Vadászható hazai apróvad fajok

Madarak:

Fácán (*Phasianus colchicus*)

Fogoly (*Perdix perdix*)

Vetési lúd (*Anser fabalis*)

Nagy lilik (*Anser albifrons*)

Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*)

Böjti réce (*Anas querquedula*)

Csörgőrécce (*Anas crecca*)

Barátrécce (*Aythya ferina*)

Kercerécce (*Bucephala clangula*)

Szárccsa (*Fulica atra*)

Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*)

Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*)

Örvös galamb (*Columba palumbus*)

Dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*)

Szarka (*Pica pica*)

Szajkó (*Garrulus glandarius*)

Vadászható hazai apróvad fajok

Emlősök:

Mezei nyúl (*Lepus europaeus*)

Üregi nyúl (*Oryctolagus cuniculus*)

Róka (*Vulpes vulpes*)

Pézsmapocok (*Ondatra zibethicus*)

Nyestkutya (*Nyctereutes procyonides*)

Mosómedve (*Procyon lotor*)

Közönséges görény (*Mustela putorius*)

Nyest (*Martes foina*)

Borz (*Meles meles*)

Aranysakál (*Canis aureus*)

Vadászat – védettség

Vadászhatóság :
egész évben
szezónálisan

Vadászati idény kijelölése:
szaporodási időszakbeli kímélet
hagyományok (szalonka)

évente a végrehajtási rendelet szabályozza

bőjti réce
arany sakál

Fácán

Vadászható (kakas: okt. 1 – febr. 28).

Fácántyúk kibocsátás esetén lőhető, idény nélkül, megadott feltételekkel.

Ivari dimorfizmus.

Vadászfácán: alfajok hibridje. Nyakörv: 85 % (Szolnok 90 %, Nyírség 31 %).

Alfajok:

Kínai örvösfácán: a nyakán éles fehér gyűrű, a toroktájon elkeskenyedve és kicsit megszakítva.

Mongolfácán: széles, fehér nyakörv elöl szélesen megszakított. Világos szivárványhártya.

Zöld (japán) fácán: nincs nyakörve.

Angol sötét vadászfácán: nyakörve nincs, egészen sötét tónusú.

Formóziai fácán: nyakörves, világosabb alaptónusú.

Törökfácán: vadászfácán félalbínó egyedeiből szelektálták ki.

Fehér fácán: vadászfácán albínó egyedeiből szelektálták ki.

Pennsylvániai fácán: főleg szaporodásbiológiai eltérések.

Fácán

Politipikus faj, Euráziában 33 természetes alfajjal.

Poligynia. 5-8- tyúk/kakas

A tyúkok keresik fel a dürgő kakasokat.

Dürgés március közepétől, fészekrakás április közepétől.

Átlagos tojószám 12 (6-18).

Kedveli a szegélyeket.

Csak a tojó ül, kelés a 24. napon.

Felnőtt madaraknál az állati eredetű táplálék csak másodlagos, de a csibéknél kiemelten fontos.

Állandó madár, a fiatalok kóborolnak.

Nagy gond a túlzott kibocsátás (1990-ben 1,8 millió volt).

Ma a természetes állomány 800 000 körülire becsült.

Cseh fácán, Réz fácán, Közönséges fácán

Kínai örvös fácán

Mongol fácán

Formóziai fácán

Pennsylvániai fácán

Angol sötét vadászfácán

„Vadászfácán”-ok

„Vadászfácán”-ok

Fogoly

Vadászható (okt. 1 – dec. 31), de csak ott ahol mesterségesen tenyésztett állomány kibocsátása is történik.

A kakas és a tyúk nagyon hasonlít egymáshoz, a mellkasi patkó alakú folt a tyúkok egy részénél is megtalálható, így az sem elkülönítő ivari bélyeg.

Biztos ivari elkülönítés kézbe vett madaraknál lehetséges: a szárnyfedő és válltollakon a tollszár mellett kétoldalt a kakasoknál keskeny sárgás csík húzódik keresztcsík nélkül, míg a tyúkoknál ezeken a tollakon 2-3 sárgás keresztcsík látható.

35-45 dkg tömegűek

Palearktikus elterjedésű, 7 alfaj és 3 ritka, de genetikailag rögzült mutáció.

Eredetileg az erdőspuszták és bizonyos mocsaras részek madara volt, de fokozatosan mezei madárrá, sőt mezőgazdasági kultúrakövető fajjá vált (USA és Kanadabeli telepítésének az oka is a feltört préri kipusztult préri tyúk állományainak pótlása volt.)

Fogoly

Kedveli a fasorokat, bokorsorokat, az állandó növényzetű ároksarkokat, töltéseket, gyepsávokat, ruderaliákat.

Igényeit a szegély élőhelyek és extenzív területek elégítik ki leginkább.

1935/36: 1,5 millió fogoly, napjainkban 60-70 000.

Áprilisban kezdi a fészkelést, akár 2 sarjűfészke is lehet.

(8)-10-20-(24) tojás.

Monogámia. Tartós párkapcsolat.

Párválasztás: a tyúkok választanak a szomszédos csapatból.

Csak a tyúk ül, a kotlás 24-25 nap.

A kakas és a tyúk együtt vezeti a csibéket.

Tél végéig családi, vagy nagyobb kötelékben.

Mindenevő, a csibéknek kiemelten fontos a rovarláplálék.

Állandó madár.

Vetési lúd

Vadászható (okt. 1 – jan. 31).

A vetési lúd és a nagylilik vadászati idénye Hajdú-Bihar, Békés és Csongrád Megye teljes közigazgatási területén, valamint Jász-Nagykun-Szolnok Megye Tiszántúli területén december 1-én kezdődik és január 31-ig tart. Vetési lúdból és nagylilikből naponta fajonként és személyenként összesen legfeljebb négy darab ejthető el.

Álló helyzetben vagy röptében a feje és a nyaka csaknem feketének látszik. Az öregek melle szürke, hasa, alsó és felső farkfedői fehérek, a csőr töve „megőszül”.

A csőr fekete, alfajtól függő vastagságú narancssárga gyűrűvel. Szeme sötétbarna, lába narancssárga.

A tundrán és a tajgán fészkel, hazánkban csak átvonuló (80-150 000).

Fűféléket, magvakat fogyaszt.

Fogyatkozó egyedszáma miatt napi terítékkorlátozás személyenként 4 példány, éves terítése 4-6000 példány.

sötét

rövid

kis narancs-sárga folt

néhány *fabalis*nak rossicusszerű csőrmentázata van

elégé rövid, széles alapú

néhánynál fehérén szegett

hosszú

sötét

ad.

elég sötét

hosszú

keskenyen fehér

feltűnő, fehér szegések

ad.

hosszú

ria)

fabalis
(É-Európa)

juv.

fakó árca

legelő család

Nagy lilik

Vadászható (okt. 1 – jan. 31).

A vetési lúd és a nagylilik vadászati idénye Hajdú-Bihar, Békés és Csongrád Megye teljes közigazgatási területén, valamint Jász-Nagykun-Szolnok Megye Tiszántúli területén december 1-én kezdődik és január 31-ig tart. Vetési lúdból és nagylilikből naponta fajonként és személyenként összesen legfeljebb négy darab ejthető el.

A vetési lúdhoz hasonlóan szürkésbarna színű, de attól kisebb termetű. Feje, nyaka, háta barnás, begye és hasa szürkés.

Hússzínű csőre körül fehér folt, mely a homlokot is beborítja.

Lába a hússzínűtől a narancssárgáig.

Az idősebb madarak hasának fekete harántsávózása összefüggő foltot is alkothat.

Arktikus és cserjés tundrák, mocsarak fészkelő faja.

Fűfélék, magvak.

Hazánkban átvonul, vagy itt telel.

100-150 000 körüli átvonuló hazánkban. Legelési és taposási kár?

200-1500 éves teríték.

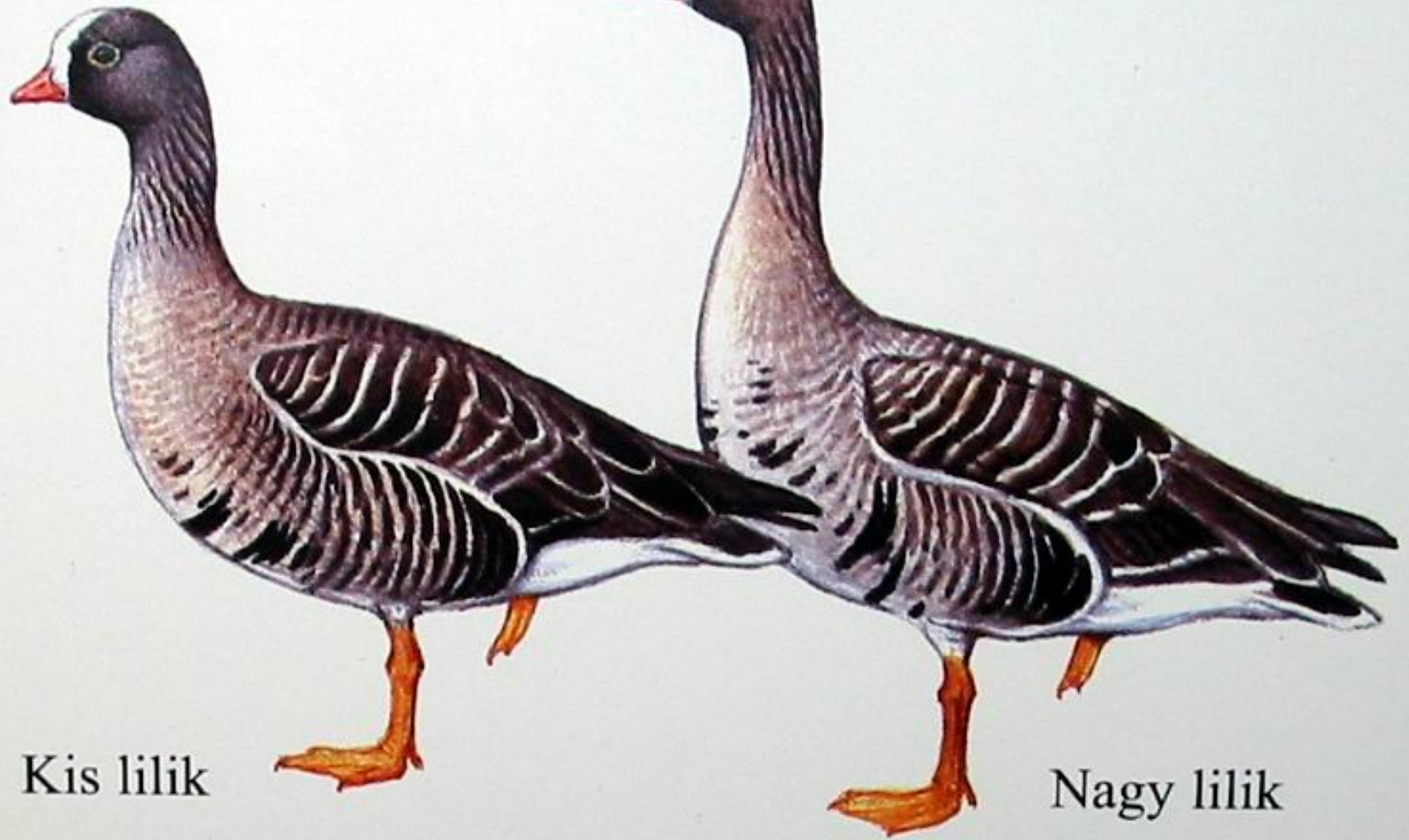

Kis lilik

Nagy lilik

A vadrécék vadgazdálkodási jelentősége

Országos állomány:

- Nincs teljes állomány becslés, ezért csak hozzávetőleges adatok állnak rendelkezésre a fészkelő állományról
- Magyar Vízivad Monitoring (MME)
- Évszakonként változó az állománya:
 - November 280-300 ezer
 - Január 80-90 ezer
- Évi 50-70 ezer a teríték, 89 %-a tőkés réce
- Az utóbbi években csökkenő a teríték a vízi élőhelyek védelme miatt.
- Fokozott ellenőrzés a természetvédelem részéről !
- 2005-től az ólomsörét tilalom miatt további csökkenés

A vadrécék vadgazdálkodási jelentősége

Tenyésztés:

- Kizárólag tőkés réce
- 4-5000 db-os a mesterséges törzsállomány
- 150-180 ezer a kibocsátás
- Ebből 120-140 ezer a teríték
- A nevelt récét 7-8 EUR/db körüli áron adják
- A „vadréce” 13-15 EUR/dd

Tőkés réce

Vadászható (szept. 1 – jan. 31).

Napi terítékkorlátozás 8 példány, kivéve tenyésztett.

Legfontosabb vízivad fajunk.

Gyakorlatilag minden vizes élőhelyen előfordul.

Tenyésztik is.

Évi 1 költés, sarjűfészek lehetséges.

(5)-7-11-(16) tojás.

28 napos kotlás.

Csak a tojó felügyeli a fészekhagyó fiókákat.

Hazánkban 100-150 000 fészkelő pár.

Mindenevő. Haltáp, vagy aratás előtti gabonafogyasztása kárt okozhat.

Hazánkban részben vonuló. Átvonulók száma 200-500 000.

80-100 000 körüli éves teríték.

Böjti réce

Vadászható (jelenleg nincs vadászati idenye).

Apróréce.

Nászruhás gácsér: sötétbarna fejen széles fehér szemsáv.

Türkizzöld szárnytükre fehérrel szegett.

A tojó és a nyári hím tollazat világosbarnán foltozott. A tojó szárnytükre szürkésbarna kétoldali fehér szegéllyel.

Hazánkban alföldi jellegű élőhelyek fészkelő faja.

Hazánkban 1200-1500 fészkelő pár.

Főleg növényevő, mezőgazdasági területekre is kijár, főleg gyommagvakért.

Vonuló.

800-1500 éves teríték.

tavasszal

nincs zöld

juv. ♀

széles, fehér szárnyél

a „kéz” világosabb

a ♀-kon (különösen az öregeken) a fehér hátulsó szegés szélesebb a nagy fedőkön húzódnál

ad. ♀

csíkos fejmintázat

világos

ad. ♂

széles, fehér sávok

világos-szürke

sötét mell

hosszúkás farkok

egyöntetű szürke

ad. ♀

világos folt

hosszú, erős

sárgásfehér

ad. ♂

Csörgőréce

Vadászható (szept. 1 – jan. 31).

Terítékkorlátozás napi 8 pld.

Apróréce.

Nászruhás gácsér: gesztenyebarna fej, széles zöld, a tarkóra lefutó szemsáv, melyet a fej oldalán krémszínű csík szegélyez. Hasa fehér, a mell és a begy világos, barna foltokkal.

Szárnytükre zöld, kifelé fekete, felül széles fehér csíkkal.

A tojó és a nyugalmi ruhás hím elülső része barna, a melltollak világosan szegettek, szárnytükre zöld, világosabb szegéllyel.

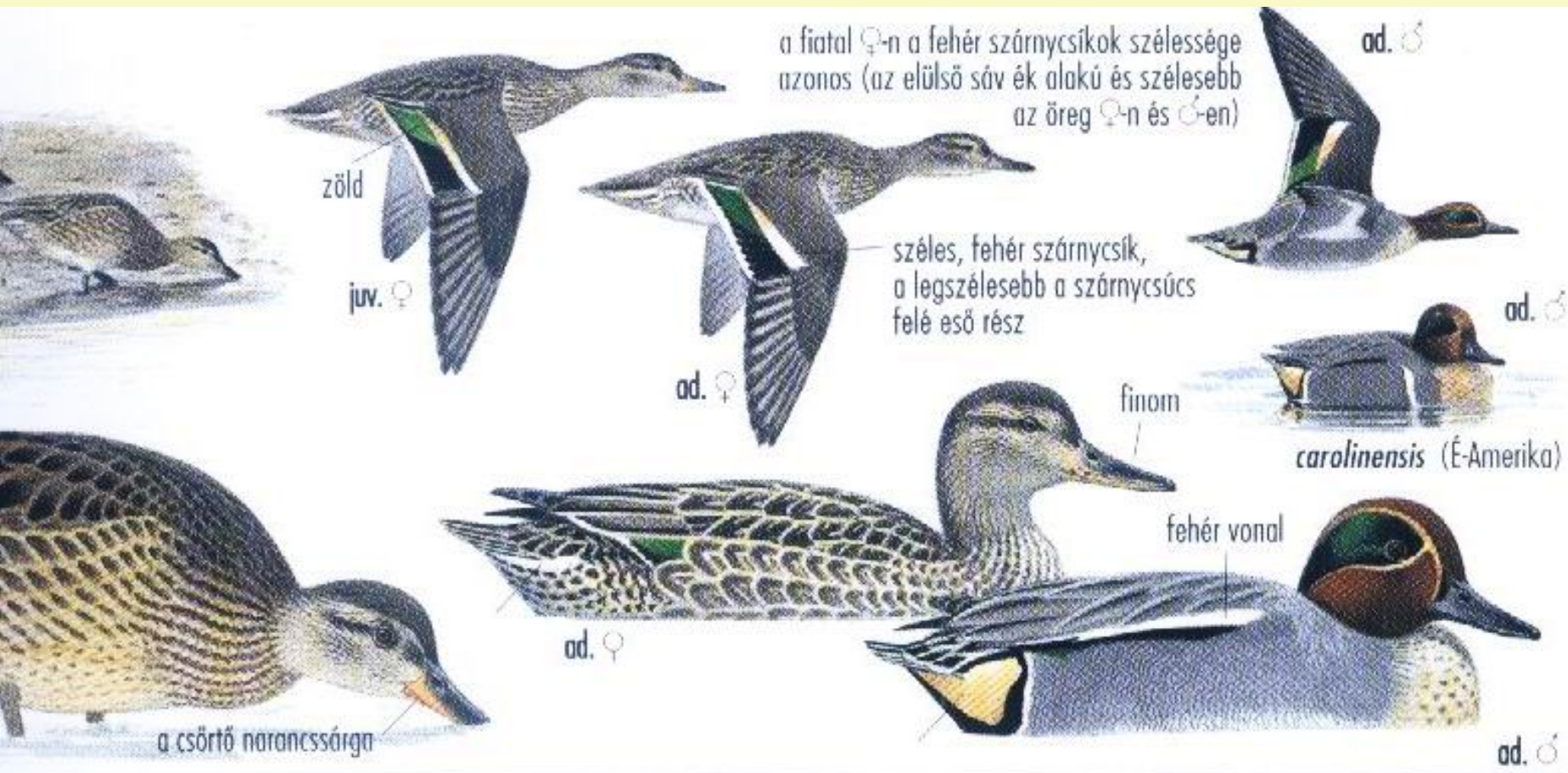
Hazánkban csak kevés fészkelési adata van, sekély állóvizekről.

0-5 pár.

Enyhe teleken 10 000-nél is több áttelelő, 20-30 000 átvonuló.

Mindenevő.

5000 körüli éves teríték

a fiatal ♀-n a fehér szárnycsíkok szélessége azonos (az elülső sáv ék alakú és szélesebb az öreg ♀-n és ♂-en)

zöld

juv. ♀

ad. ♀

széles, fehér szárnycsík, a legszélesebb a szárnycsúcs felé eső rész

ad. ♂

ad. ♂

carolinensis (É-Amerika)

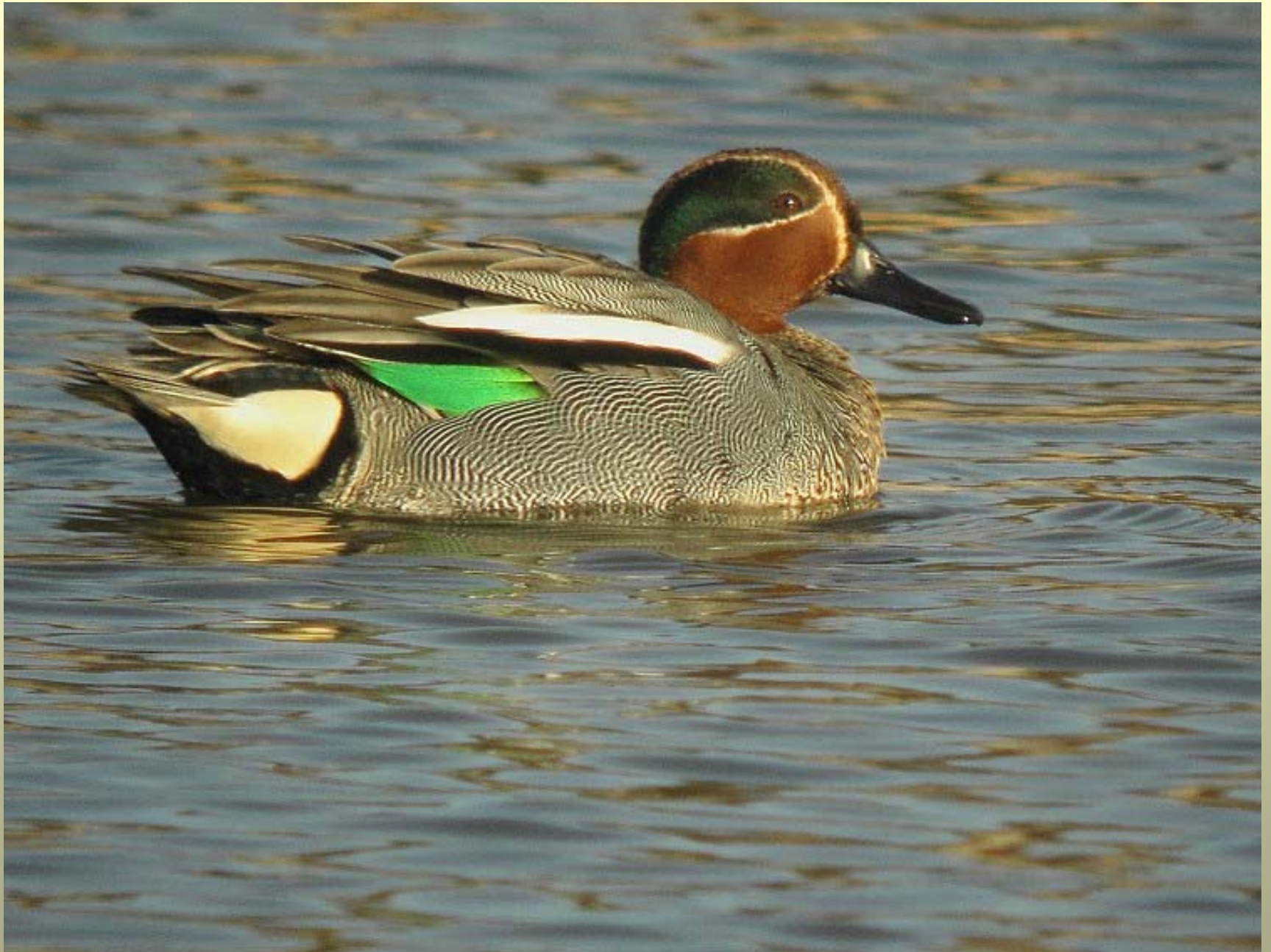
finom

fehér vonal

a csőrtő narancssárga

ad. ♀

ad. ♂

Barátréce

Vadászható (okt. 1 – jan. 31).

Terítékkorlátozás napi 8 pld.

Bukóréce.

A nászruhás gácsér feje és nyaka gesztenyebarna, begye és farkfedői feketék. Háta oldala fehérésszürke. Csőrtöve fekete, orrlyukainál kékesszürke. Szárnycsíkja világosszürke.

A tojó gesztenye és fekete színei tompábbak.

Szem piros, ujjak és csüd szürkék, úszóhártyák feketék.

Kedveli a nem túl mély, eutróf állóvizeket.

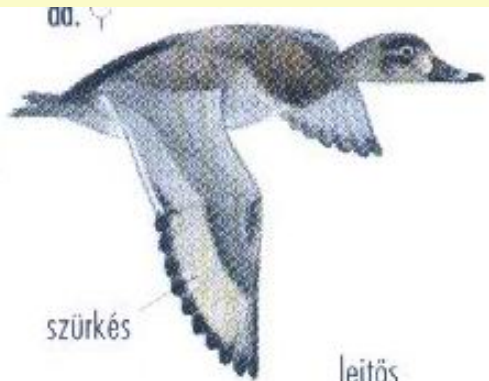
Hazánkban halastavak jellegzetes fészkelője.

5-10 000 fészkelő pár.

Mindenevő.

Részlegesen vonuló. Átvonuló példányok száma 50-80 000.

Éves terítése 2500-3000 példány.

a világos szín hiányozhat a csőrön

világos-szürke csőr-gyűrű

csúcsos

a testoldal ugyanolyan világos, mint a hát

Kerceréce

Vadászható (okt. 1 – jan. 31).

Napi terítékkorlátozás 8 pld.

A gácsér feje és háti oldala fekete, a fej mindkét oldalán a csőr mögött nagy fehér folt található.

A felső szárnyfedők és a szárnytükör fehér, akárcsak a nyak és a test alsó fele.

Gácsér csőre fekete, tojóé sárgás.

A tojó feje sötétebb, háta világosabb barna, melle szürke, nyaka, testalja fehér.

Lábuk sárga.

Tavak, folyók erdős partján, odúban, 2-5 méter magasan fészkel.

Hazánkban 10-15 000 körüli példány téli vendégként, illetve átvonulóként.

Pár száz példányos éves teríték.

nagy,
kerek fej

juv.

ad. ♀

ad. ♂

a szárny
alulról sötét

csúcsos fejtető

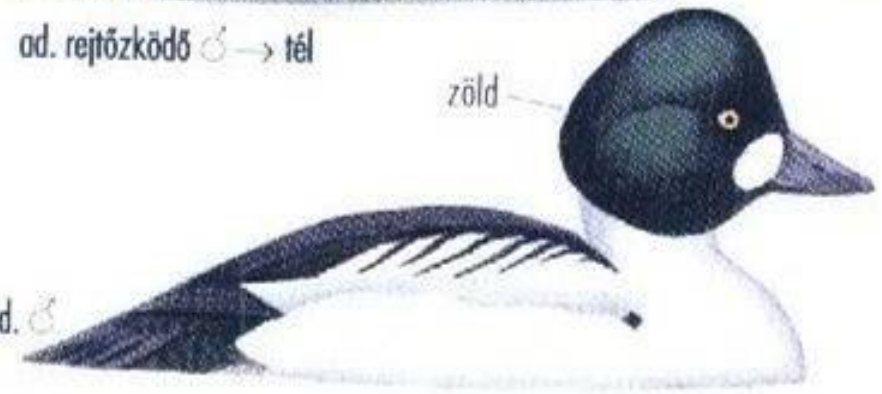
néhány
átvedlő ♂-nél
a kantáron
félhold alakú
folt lehet
(vö. izlandi
kerceréce)

ad. rejtőzködő ♂ → tél

zöld

ad. ♂

Szárccsa

Vadászható (szept. 1 – jan. 31).

Napi terítékkorlátozása 8 pld.

A felnőttek színe fekete, a csőr és a homlokpajzs fehér, a szem piros, a csüd sárgászöld, a karéjos úszóhártyás lábujjak zöldek.

Megzavarva hosszan fut a vízen, fedezéket találva fel sem rebben. Hazánkban nagyon mély és nagyon kicsi vizek kivételével minden vizes élőhelyen előfordul.

Évi 1-2 fészekalj, sarjúköltése gyakori.

Vegyes táplálkozású, de a növényi táplálék dominál.

Hazai fészkelő állomány 80-120 000 pár.

Részben vonuló.

Főleg a külföldi vendégvadászok lövik szívesen.

A VÍZIVADAK VADÁSZATI IDÉNYEI

Vetési lúd, Nagylilik (*) október 1.-január 31.

Tőkés réce, Csörgő réce, Szárcsa (**) szeptember 1.-január 31.

Barát-, Kerceréce (**) október 1.-január 31.

Böjti réce vadászati idény nélkül.

* A vetési lúd és a nagylilik vadászati idénye Hajdú-Bihar, Békés és Csongrád Megye teljes közigazgatási területén, valamint Jász-Nagykun-Szolnok Megye Tiszántúli területén december 1-én kezdődik és január 31-ig tart. Vetési lúdból és nagylilikből naponta fajonként és személyenként összesen legfeljebb négy darab ejthető el.

** Természetes tőkés-, csörgő-, barát- és kercerécéből, szárcsából naponta, személyenként és fajonként összesen legfeljebb 8 darab ejthető el. Tenyésztett tőkésréce tilalmi időben is napi terítékkorlátozás nélkül lőhető.

Erdei szalonka

Vadászható (márc. 1 – ápr. 10).

Csak húzáson lőhető: naponta és személyenként maximum 4 pld. ejthető el.

Ivari dimorfizmus nincs, biztos nemi elkülönítés csak boncolással lehetséges.

Palearktikus faj.

Vonuláskor hazánk összes erdőterületén előfordul.

Hazai fészkelése középhegységi erdőkben, nedvesebb talajú alföldi erdőkben lehetséges.

Promiszkuitás.

Szalonkahúzás, püsszegő repülés, dürgés.

Általában 4 tojást rak. 2 fészkalj is gyakori.

Speciális csőrével főleg ízeltlábúakat fogyaszt.

Balkáni gerle

Vadászható (aug. 15 – febr. 28).

Első hazai megfigyelése 1926. Az 50-es évekre a zárt erdőségek kivételével hazánk egészén előfordult.

Hevenyészet fészek, 2 tojás.

Akár 4-5 fészekalj is évente.

Kultúrakövető faj, leginkább a településeken és környékükön koncentrálódik.

Hazai fészkelő állománya 100-300 000 pár.

Főleg magevő.

Állandó madár.

Örvös galamb

Vadászható (aug. 15 – okt. 31).

Ivari kétalakúság nincs.

Sík- és dombvidéki erdők, erdőfoltok, erdősávok, arborétumok, városi parkok.

Fészke ágakból összerakott, lapos, laza alkotmány.

Általában 2 tojás évi 2-3 költés.

Összetojás, akár a vadgerlével is előfordulhat.

Hazai becsült állománya 40-50 000 pár.

Vonuló faj.

Növényevő, főleg magevő, vetésben esetleg kárt okozhat.

Dolmányos varjú

Vadászható (júl. 1 – febr. 28).

+ külön engedéllyel.

Hazánkban elsősorban a sík- és dombvidékeken gyakori, az összefüggő nagy erdőségeket kerüli.

Urbanizációja egyre jelentősebb.

Stabil gallyfészket fasorokba, erdőszéli fákra, magasra építi.

Hazai állománya 70-80 000 pár.

Állandó madár, de költési időszak után néha vetési varjakhoz csatlakozva bandázva kóborol.

A szárnyas apróvadállomány legfontosabb predátora.

Engedélyhez kötött szelektív méreg: F-2 (3-triklór-4-metilanilinhidroklorid).

Szarka

Vadászható (júl. 1 – febr. 28)

+ külön engedéllyel

Hazánkban a nagy, összefüggő erdőségek kivételével mindenütt előfordul.

A nyílt vidékeket kedveli.

Nagyvárosokban a gyérítés hiánya és az állandó táplálékbővség miatt erőteljes urbanizációja is jellemző.

Fészekhelynek kedveli a tüskés fákat, cserjéket. A fészeknek általában teteje is van.

Magyarországi fészkelő állománya napjainkra 100 000 pár alá csökkent.

Állandó madár, bár rendszeresen kóborol.

Sok állati eredetű táplálékot fogyaszt, ebbe kételtűek, hüllők, madárfiókák, tojások, és kisemlősök is beletartoznak a rovarok mellett. A dögre is rájár.

Szajkó

Vadászható (aug.1 – febr. 28).

+ külön engedéllyel

Erdős területeken fordul elő, alföldi és hegyvidéki környezetben egyaránt megtalálható.

Mindenevő.

Magyarországi állománya 60-100 000 fészkelő pár.

Állandó madár, bár kóborlása általános, és inváziós megjelenése, vonulása is ismert.

Fészekfosztogatás.

Riasztás.

Trófea a kék szárnyfedőtolla.